

รายการอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. เทอดทิดหัตถา : สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถกับงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านไทย. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2535.
- จักรพันธ์ โปษยกฤต. หุ่นกระบอกของไทย. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการโครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยฯ. (ม.ป.ป.).
- จักรพันธ์ โปษยกฤต. หุ่นวังหน้า. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ, 2540.
- จุฬาลงกรณ์, มหาวิทยาลัย. สาขาดนตรีศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์. ลมไม่รู้โรย. กรุงเทพฯ : 2535 (พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานไหว้ครูดนตรีไทยประจำปีการศึกษา 2535 งานมุขิตาจิต ฉลองอายุครบ 6 รอบครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์).
- ณรงค์ชัย ปิฎกรัตต์. สารานุกรมเพลงไทย. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, (ม.ป.ป.).
- ดวงเนตร ดุริยพันธุ์. ข้าราชการประจำสถาบันนาฏดุริยางค์ กรมศิลปากร. สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2542.
- ธีระ ภูมณี. ข้าราชการประจำสถาบันนาฏดุริยางค์ กรมศิลปากร. สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2542.
- นันท์ทยา ลำดวน. วรรณคดีการละคร. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2531.
- เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ. ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พ.ศ. 2541. สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2542.
- มนตรี ตราโมท. ดนตรีไทยของมนตรี ตราโมท. ธนาคารกรุงเทพพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายมนตรี ตราโมท วันที่ 22 ตุลาคม 2538.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. ดนตรีไทยวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : 2533.
- ยูร กมลเสรีรัตน์. คุณยายหุ่นกระบอก. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2540.
- ราชบัณฑิตยสถาน. สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2540.
- รามคำแหง, มหาวิทยาลัย. ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์. พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530. พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2534.
- วรายศ ศุขสายชล. สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2542.
- วิทย์ พิณคันเงิน และจุฬทัศน์ พยามรานนท์. ช่างไทยสิบหมู่. กรุงเทพฯ : ไทยเชชม, 2519.

ศักดิ์ดา ปั่นแห่งเพ็ชร์. การศึกษาวิวัฒนาการหุ่นกระบอกไทย ลือพื้นบ้านในภูมิภาคตะวันตก. กรุงเทพฯ :
ศิริวัฒนา, 2538.

ศิลปากร, กรม. บทเล่นหุ่น. กรมศิลปากร พิมพ์ครั้งที่ 3, 2503 (อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพหม่อม
เจ้าศรีสุทนต์นงษ์สุทนต์).

สงวน รอดบุญ. พุทธศิลป์สุโขทัย. กรุงเทพฯ ฯ : อักษรสมัย, 2521.

สังัด ภูเขาทอง. การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย. กรุงเทพฯ ฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2532.

สน สีมাত্রัง. หุ่นไทย. กรุงเทพฯ ฯ : หอศิลป์พระศรี (ม.ป.ป.).

สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. สุนทรภู่รอบรู้วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ ฯ :
บพิธการพิมพ์, 2537.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. พระอภัยมณี มีฉากอยู่ทะเลอันดามัน อ่าวเบงกอล และมหาสมุทรอินเดีย. วารสาร
ศิลปวัฒนธรรม 15 (มิถุนายน 2537) : 77 - 90.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. ร้องรำทำเพลง : ดนตรีและนาฏศิลป์ชาวสยาม. กรุงเทพฯ ฯ : มติชน, 2532.

สุจิตต์ ดุริยประณีต. ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พ.ศ. 2536. สัมภาษณ์, 29
มีนาคม 2542.

อนันต์ สบฤกษ์. อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษา และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล. สัมภาษณ์, 24
กุมภาพันธ์ 2542.

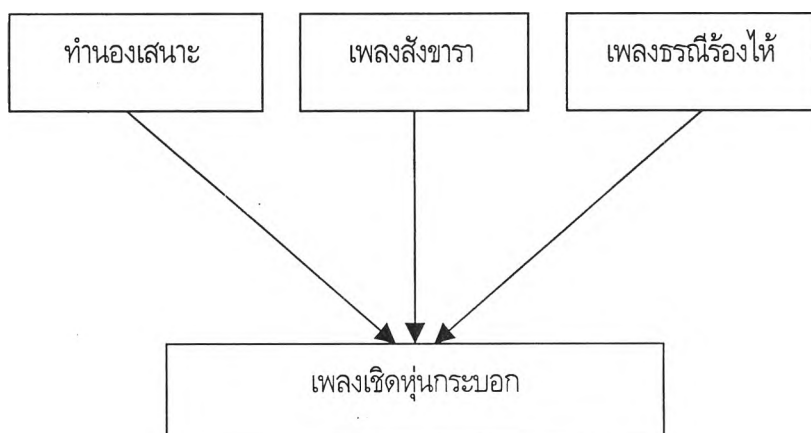
อานนท์ นาคคง. เพลงสังขารและเพลงหุ่นในการแสดงหุ่นกระบอก. (ปีการศึกษา 2529) ปรินญา
นิพนธ์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีการศึกษา 2529.

โสตทัศนวัสดุ

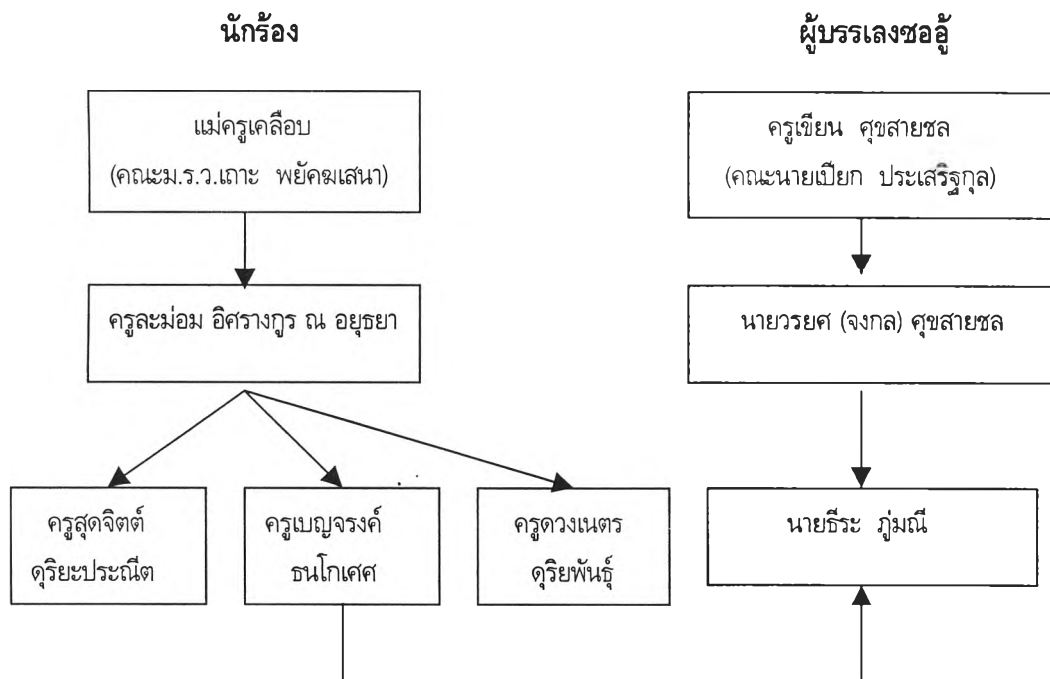
Bruce Gaston. (Producer). Siames Classical Music Volume 3 The String Ensemble
(Tape). Payab University Auditorium Chiang Mai : 1992

ภาคผนวก

แผนภูมิแสดงที่มาของเพลงเชิดหุ่น

แผนภูมิแสดงลำดับการถ่ายทอดเพลงเซ็ดหู่กระบอก

บทประกอบการแสดงหุ่นกระบอก
เรื่อง พระอภัยมณี ตอน หนีนางผีเสื้อ
พนิดา สิทธิวรรณ เรียบเรียงจากบทกลอนของท่านสุนทรภู่
จัดแสดงเนื่องในงานฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี
ระหว่างวันที่ 4 - 10 เมษายน 2525

ณ โรงละครเล็ก

ปีพาทย์ทำเพลงวา

ซอู้ซึกทำนองหุ่น

ปีพาทย์ทำเพลงเสมอ

ผู้เซ็ดหุ่นรำไห้วครูออก

ร้องเพลงซ้ำปีนอก

สิบนิ้วลูบจะยกขึ้นประนม
ไหว้พระพุทธพระธรรมล้ำโลกี

ขอถวายบังคมเหนือเกล้า
โภยภัยอย่าได้มีมาบีทา

ร้องเพลงป็นตลิ่งนอก

ไหว้คุณบิดามารดร
ไหว้ทั้งครูเทพเทวา

ครูพักอักษรทุกแหล่งหล้า
ขอจงมาช่วยชูอำนาจชัย

ปีพาทย์ทำเพลงร่ำสามลา

ผู้เซ็ดหุ่นไห้วครูเซ็ดตามเพลงแล้วเข้าโรง

ซอู้ซึกทำนองหุ่น

ผู้เซ็ดหุ่นพระอภัยมณีกับศรีสุวรรณออก

ร้องเพลงหุ่นกระบอก

จะจับบทพี่น้องสองกษัตริย์
เป็นกษัตริย์จักรพรรดีพิศดาร
พระเชษฐาว่าไอ้พ่อเพื่อนยาก
เข้าถึงวังยังมีทันได้ทดลอง
พระอนุชาว่าพระพี่นี่ซี้ชลาด
แม้ชิงวังยังไม่บรรลี่ยลาญ
พระเชษฐาว่าจริงแล้วน้องรัก
พลงประคองน้องรักจรัส

บิดาตรัสขับไล่ออกไปพรานต์
มาเรียนการเป่าปี่กระบือระบอง
สู้ลำบากบุกบันกันทั้งสอง
ก็มาต้องยากเย็นเป็นภัยพาล
เป็นชายชาติช่างงาไม่กล้าหาญ
ก็เซซานชอกซอนไปคงได้ดี
เจ้าแหลมหลักตักเตือนสติพี่
เข้าหยุดยั้งฝั่งที่เย็นสบาย

ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง

ผู้เชิดหุ่นพระอภัยมณี ศรีสุวรรณ ทำท่านอนพัก ศรีสุวรรณปรนนิบัติพระพี่
ผู้เชิดหุ่นสามพราหมณ์ออก
ร้องเพลงสังฆาร

แสนสงสารพี่น้องสองกษัตริย์
อภัยคอดสูเสนาใน
พระเชษฐาว่าไอ้พ่อเพื่อนยาก
มาถึงวังยังไม่ถึงสักครึ่งวัน
พระกริ้วกราดคาดโทษว่าโหดเขลา
อยู่ก็อายไพร่ฟ้าประชาชน
แล้วสวมสอดกอดน้องประคองหัตถ์
พระอภัยมณีศรีสุวรรณ

บิดาตรัสโกรธาไม่ปราศรัย
ทั้งน้อยใจผินหน้าปรึกษากัน
สู้ลำบากบุกบันคนถลันต์
ยังไม่ทันทดลองทั้งสองคน
พี่กับเจ้าก็เห็นไม่เป็นผล
ผิดก็ดันดินไปในไพรวัน
สองกษัตริย์โศกทรงกันแสงคล้าย
ก็พากันซอนซบสลบไป

ปี่พาทย์ทำเพลงรัว โอด

ร้องเพลงต้นตะนาว

ครั้นคล้ายกำสรดเศร้าสร้อย
มีความรู้อยู่กับตัวกลัวอะไร
พระเชษฐาว่าจริงแล้วน้องรัก

พระหน่อน้อยทูลเตือนให้แก้ไข
ชีวิตไม่ปลดปลงคงได้ดี
เจ้าแหลมหลักตักเตือนสติพี่

พลงประครองน้องรักจรัส

จากบุรีตัดตรงเข้าตงดอน

ปี่พาทย์ทำเพลงเซ็ด
ฉากหาดทราย มีต้นไทรใหญ่
ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง

ร้องเพลงต่อยรูป

แต่เดินทางกลางเดือนได้เดือนเศษ	ออกพันเขตเขาไม้ไพรสิงขร
ถึงเนินทรายชายทะเลชโลทร	ในสาครคลื่นล้นสนันดัง
ค่อยอย่างเหยียบเลียบริมทะเลลึก	ถึงร่มพฤกษาไทรตั้งใจหวัง
ทั้งสองรำล้าเลื่อยเหนื่อยกำลัง	ลงหยุดนั่งนอนเล่นเย็นอุรา

ปี่พาทย์ทำเพลง
(วิเชียร โมรา สานน ออก)
ร้องเพลงพราหมณ์ตีตม้ำเต้า

บัดนั้น	มานพบุตรพราหมณ์ทั้งสามกล้า
เที่ยวเล่นสนุกทุกเวลา	ดั้นดัดดำเนินมาถึงเนินทราย

ร้องเพลงแขกต่อยหม้อ

เข้ามาใกล้ไทรทองเห็นสองกษัตริย์	โสมนัสถามไถ่ตั้งใจหมาย
ดูรามานพทั้งสองนาย	เจ้าเพื่อนชายชื่อไรไปไหนมา
หรือเดินดงหลงทางมาต่างบ้าน	จงแจ้งการให้ฟังที่กังขา
แม้ไม่มีพี่น้องญาติกา	เราจะพาไปไว้เรือนเป็นเพื่อนกัน

ร้องเพลงสารถิ

เมื่อนั้น
เราชื่ออภัยมณีศรีสุวรรณ
ได้ร่ำเรียนวิชากับอาจารย์
อันตัวเรานี้ชำนาญการดนตรี

พระพี่น้องบอกความจริงทุกสิ่งสรรพ
เป็นพงศ์พันธุ์จักรพรรดิสวัสดิ์
ตำบับ้านจันตคามพนาศรี
น้องเรานี้ชำนาญการศาสตรา

ร้องเพลงร้าย

พระพิตุเรศขับไล่มิให้อยู่
เราพี่น้องสองคนด้นด้นมา
ด้วยใดใครไต่ถามความสงสัย
ที่สมคักดีจักรพรรดิพิศดาร
อันตัวเจ้าเผ่าพราหมณ์สามมานพ
ท่านทั้งสามนามใดไปไหนมา

ว่าเรียนรู้อำนาจวิชา
หวังจะหาแห่งครูผู้ชำนาญ
วิชาใดจึงจะดีมีแก่นสาร
จะคิดอ่านเรียนร่ำเอาตำรา
ได้มาพบวันนี้ดีหนักหนา
เมตตาทบออกเล่าให้เข้าใจ

ร้องเพลงกระบี่ลีลา

บัดนั้น
ทรุดองค์ลงนั่งบังคมขออภัย
ซึ่งพระองค์สงสัยจึงไต่ถาม
ข้าชื่อวิเชียรโมราสานน

ดรุณพราหมณ์สามคนไม่สงสัย
พระอย่าได้ถือความข้าสามคน
จะทูลความให้แจ้งแห่งนุสนธิ์
ทั้งสามคนคู่ชีวิตเป็นมิตรกัน

เจรจา

สานน ข้าเฝ้าพากเพียรเพื่อเรียนรู้
สามารถเรียกกลมฝนเบื้องบนนั้น
วิเชียร ยิงออกไปได้ที่ละเจ็ดลูก
โมรา ข้าผูกเรือนต์เล่นบนดิน
ซึ่งองค์อนุชาเรียนอาวุธ
แต่ดนตรีนี้ดูไม่ชอบกล

ได้เป็นคู่ศิษษาวิชาขยัน

ข้าแข็งขันยิงธนูสู้ไพริน
หมายให้ถูกที่ตรงไหนก็ได้สิ้น
อยู่บ้านอินทคามทั้งสามคน
เข้ายังยุทธ์ข้าก็เห็นจะเป็นผล
ข้าแสนสนเท่ห์ในน้ำใจจริง

सानน ดนตรีมีคุณที่ข้อนไหน หรือใช้ได้แต่ข้างเดียวเกี่ยวผู้หญิง
 ยังสงสัยในจิตคิดประวิง จงแจ้งจริงให้สว่างกระจ่างใจ

ร้องเพลงหุ่นกระบอก

พระฟังความพราหมณ์น้อยสนองถาม	จึงเล่าความจะแจ้งแกล้งไซ
อันดนตรีมีคุณทุกอย่างไป	ย่อมมิใช้ได้ดังจินดาคำบุรินทร์
ถึงมนุษย์ครุฑาเทวราช	จตุบาทกลางป่าพนาสิน
แม่นี่เราเอาไปให้ได้ยิน	ก็สุดสิ้นโศโศที่โกรธา
ให้ใจอ่อนนอนหลับลิ้มสติ	อันลัทธิดนตรีดีหนักหนา
ซึ่งสงสัยไม่สิ้นในวิญญาน์	จงนิทราเถิดจะเอาให้เจ้าฟัง

ร้องรำย

แล้วหยิบปีที่ท่านอาจารย์ให้	เข้าฟังพฤษษาไทรตั้งใจหวัง
พระเอาเปิดนิ้วเอกวิเวกดัง	สำเนียงวังเวงแว่วแจ้งจับใจ

เดี่ยวปีเพลงพัดชา

ร้องเพลงพัดชา

ในเพลงปีว่าสามพี่พราหมณ์เอ๋ย	ยังไม่เคยชมชิตพิสมัย
ถึงร้อยรูปงามสุมาลัย	จะชื่นใจเหมือนสตรีไม่มีเลย
พระจันทร์จรัสสว่างกลางโพยม	ไม่เทียบโฉมนางงามเจ้าพราหมณ์เอ๋ย
แม่นี่ได้แก้วแล้วจะค่อยประคองเอ๋ย	ถนอมเชยชมโฉมประโลมลาน

ปีเดี่ยวต่อไป

(ศรีสุวรรณ และสามพราหมณ์ หลับ)

นางผีเสื้อออกแอบฟังปี

ร้องเพลงวาระชู้

ทรวดทรงองค์เอาจ้างอันแน่น
ถ้าแม่ไม่ได้กับกูคู่ชู้วานต์
น้อยหรือแก้มซ้ายขวาก็หน้าจูบ
ทั้งลมปากเป่าไปไม่มีเคเรือ

หนุ่มแน่นหน้าชมประสมสมาน
จะประสานกอดแอบไว้แนบเนื้อ
ข้างสมรูปนี้กระไรวิไลเหลือ
นางผีเสื้อตาตู่ทั้งหูฟัง

ร้องเพลงร้าย

ยิงปืนปวนรวนเรเสน่ห์รัก
อุตตลุดุดุดทะเลิ่งขึ้นตึงตึง
ซูลมุนหมุนกลมดั่งลมพัด
กลับกระโดดลงน้ำเสียงต่ำโครม

สุดจะหักวิญญานเหมือนบ้าหลัง
โดยกำลังโลดโผนใจนกระโจม
กอดกระหวัดอุ้มองค์พระทรงโฉม
กระทุ้มโถมถีบดำไปถ้าทอง

ปี่พาทย์ทำเพลงรวี เซ็ด

(นางผีเสื้อเข้าอุ้มพระอภัย กลับลงน้ำไป)

ศรีสุวรรณ และสามพราหมณ์ตื่นขึ้น ทำท่าตกใจ แล้วหายเข้าโรง หมัด
นางผีเสื้ออุ้มพระอภัยมณี ออกอีกทางหนึ่ง

ร้องเพลงร้าย

ครั้นรุ่งแผ่นผาศิลาลาด
ค่อยวางองค์ลงบนเตียงเคียงประคอง

แสนสวาทเปรมปรีดีไม่มีสอง
ยิ้มย่องร้ายเวทจำแลงกาย

ปี่พาทย์ทำเพลงรวี

ร้องเพลงสินวล

เป็นสาวน้อยคมฆ่าทรมากำตัด
ผิวเนื้อเรื่อรองต้อใจชาย

ผจงจัดสไบทองละอองฉาย
ทำเอียงอายชมั้ยชนวนวนอุรา

ร้องเพลงพญาลีเสา

เมื่อนั้น
เห็นนางงามนั่งบนแท่นแผ่นศิลา
จึงเสแสร้างแกล้งทำถามทัก
อันตัวเราเป็นมมนุษย์บุรุษชาย

พระอภัยมณีพลิกฟื้นตื่นผวา
พินิจดูรู้ว่าผีเสื้อร้าย
เจ้าเป็นยักษ์อยู่วังวนชลสาย
เจ้าคิดร้ายลักพาเอามาไย

ร้องเพลงแป๊ะ

บัดนั้น
แกล้งทำสับตบั้งทิ้งสไป
เป็นสาวพรหมจารีไม่มีผ้า
ทำแสนแ่งแสนอนค้อนคม

อลูรีสดับเสียงลำเนียงใส
อันน้องนี้ไร่คู่ชู้ชม
เป็นบุญตัวได้มีมิตรสนิทสนม
พลงเกลียวกลมสัมผัสสรัดกาย

ร้องเพลงป็นตลิ่ง

เมื่อนั้น
กระอ้อกระอ่วนป่วนใจไม่สบาย

พระอภัยมณีสุดที่จะหนีตาย
แสร้างภิปรายเปรยว่านางหน้ามน

เจรจา

อันตัวเจ้านั้นเป็นผีเสื้อยักษ์
เชื้อชาติอสูรทรีย์ยอมกินคน
ไปข้างหน้าถ้าเคื่องน้ำใจเจ้า
แม่นให้สัตย์ปฏิญาณสาบานตัว

จะร่วมรักกันเห็นไม่เป็นผล
มาแปดปนเป็นมิตรเราคิดกลัว
จะกินเราเสียไม่คิดว่าเป็นผ้า
ให้หายกลัวแล้วจะอยู่เป็นคู่ครอง

ร้องเพลงวิสันดาตัด

บัดนั้น	นางจำแลงหนีบอบตบสนอง
แม่เคลือบแคลงแห่งในพระทัยปอง	จงฟังน้องให้สัตย์ปฏิญาณ

เจรจา

แม่เฒ่าไฉนเร่ร่อนพ้อทวนหัว	ซึ่งเป็นผัวเพื่อนรักสมครสมาน
ขอทุกเทพเทวัญจงบันดาล	ประหารผลาญชีวาตมให้ขาดรอน

ร้องเพลงบุล่ง

ว่าพลาอิงแอบเข้าแนบชิด	พระทรงฤทธิ์หวั่นไหวฤทัยถอน
ผืนอารมณ์รูปโลมโถมบังอร	นางเอนอ่อนทอทองคำด้วยมายา

ปีพาทย์ทำเพลงโลม ตระนอน รัว

(ทำเพลงรัวพระอภัยมณีประคองนางแปลงหายเข้าฉาก)

(ขอผู้สี่เพลงหุ่นกระบอ ก เบา ๆ)

บรรยายประกอบเรื่อง

เวลาผ่านไป 8 ปี หลังจากที่นางผีเสื้อสมุทร ลักพาพระอภัยมณีไว้ในถ้ำกลางห้องสมุทร พระอภัยมณีต้องตกเป็นสามีของนางด้วยความจำเป็น จนกระทั่งเกิดโอรส นามว่า สิ้นสมุทร ซึ่งมีรูปร่างคล้ายพ่อ แต่มีเขี้ยวและกำลังดุจแม่ วันหนึ่งสิ้นสมุทรลอบออกนอกถ้ำ พบเงือกชราจึงจับมาถวายพระอภัยมณี ในที่สุดเงือกก็อาสาพาหนี เนื้อเรื่องจะดำเนินต่อไปอย่างไรขอเชิญรับชม

ปีพาทย์ทำเพลงต้นเพลงฉิ่ง

(พระอภัยมณี นางแปลง สิ้นสมุทร เดินออกมาหนึ่งที่เดียว)

ร้องเพลงต้นเพลงนี้

เมื่อนั้น
อยู่ด้วยนางมารก็นานช้ำ

พระอภัยมณีมียศ
จนโอรสาอายุได้แปดปี

ร้องเพลงร้าย

จึงให้นามตามอย่างข้างมนุษย์
ธำมรงค์ทรงมาค่าบุรี

ชื่อสินสมุทรกุมารชาญชัยศรี
พระภูมิถอดผูกให้ลูกยา

ร้องเพลงนจาก

ครั้นพลบค่ำทำรักนางยักษ์ร้าย
ขึ้นแต่หน้าอารมณ์ตรมอร่า

ประคองกายแถมเล่นเสนาหา
พลงตริกตรทางที่จะหนีไป

ร้องเพลงแป๊ะ (ซ้ำ) เขมรกำปอ

ผ่านผีเสื้อเมื่อจะพราวจากลูกผิว
ให้หมกมุ่นชุ่มหมองซ้องน้ำใจ

แต่พลิกตัวกลับไม่หลับไหล
จนเสียงโก่ขานชั้นสนั่นเนิน

ร้องเพลงเห่เชิดนี้

พอมื่อยหลับสนิทนิมิตฝัน
มาสังหารผลาญถ้าระยาเย็น
เทวรักษ์ควักล้วงเอาดวงเนตร
กายนางสิ้นพรันตัวด้วยกลัวตาย

ว่าเทวญอยู่ที่เกาะนั้นเหาะเหิร
แกว่งพะเนินทุบนางแหบวางวาย
ลำแดงเดชเหาะกลับไปลับหาย
พอสุริย์ฉายแจ่มแจ้งแสงตะวัน

ร้องเพลงตุ๊กตา

จึงก้มกราบบาทหลวงพระทรงศักดิ์
ไม่เคยเห็นเป็นวิบัติอัศจรรย์

แล้วนางยักษ์เล่าความตามที่ฝัน
เชิญทรงธรรมโปรดท่านายร้ายหรือดี

ร้องเพลงร้าย

พระฟังนางพลงนีกคิ่งหมาย
เห็นจะไปได้ตลอดรอดชีวี
พอได้ช่องลงลงดูตามเล่ห์
จึงกล่าวแกล้งแสรังเสเพทุบาย
อันเทวัญนั้นคือมัจจุราช
แล้วเสแสรังแกล้งทำเป็นโศกา

ที่ฝันร้ายก็เพราะจิตเราคิดหนี
แต่นางผีเสื้อนั้นจะอันตราย
สมคะเนจะได้ไปดังใจหมาย
เจ้าฝันร้ายหนักห้องต้องตำรา
มุ่งหมายมาเอาชีวิตริษยา
อนิจจาใจหายเจียวสายใจ

เจรจา

พระอภัย แม่นลีนสุญบุญนางในปางนี้
ขอกอดศพพบหน้าโศกาลัย
นี่จะใคร่เสดาะพระเคราะห์เจ้า
เหมือนงอนง้อขอชีวิตแก่เทวัญ

ไม่มีที่พึ่งพาจะอาศัย
ระกำใจจนมอดม้วยได้ด้วยกัน
พอบันเทาโทษไม่อาสัญ
กลัวแต่ขวัญเนตรที่จะมิทำ

ร้องเพลงกล่อมนารี

นางผีเสื้อสตั้มถ้อยค่อยประณต
ตามตำราสารพัดไม่ขัดทำ

พระทรงยศจงช่วยชুবอุปถัมภ์
ช่วยแนะนำอนุกลอย่าสุญใจ

ร้องเพลงแปดบท

พระฟังคำสำราญสำเร็จคิด	จึงว่าผิดสารสมรหาสอนไม่
ตำรานั้นตั้งแต่ครั้งตั้งเมรุไกร	แม่นผู้ใดฝันร้ายจะวายปราณ
ให้ไปอยู่ผู้เดียวที่เชิงเขา	แล้วอดข้าวปลากะยาหาร
ถ้าวสามคืนสามวันจะบันดาล	ให้สำราญรอดตายสบายใจ

ร้องเพลงหุ่นกระบอกร

นวลนางผีเสื้อก็เชื่อถือ	คิดว่าชื่อสุจริตพิสมัย
จึงทูลว่าถ้ากระนั้นหม่อมฉันไซ้	จะไปอยู่เขาใหญ่พนาวัน
พระโคมยงจงอยู่ในคฤหา	เลี้ยงรักษาลูกน้อยคอยหม่อมฉัน
จะอดใจให้เหมือนคำที่รำพัน	ครบสามวันเมียจะมาอย่าอวรณ์
ทอด แล้ววันทาลองค์พระทรงศักดิ์	กอดลูกรักจุมพิตสะท้อนถอน
รับคลาไคลไปปาพนาการ	บทจรถึงเขาใหญ่ในฉับพลัน

ปีพาทย์ทำเพลงเซ็ด

(นางผีเสื้อ ลาพระอภัย ลาสินสมุทร แล้วออกนอกถ้ำไป)

ร้องเพลงถอยหลังเข้าคลอง

เมื่อนั้น	พระอภัยพริ้งเพริศเจ็ดฉัน
จึงหยิบปีที่เป่าเมื่อคราวนั้น	เอาผ้าพันผูกดีแล้วลีลา
ให้ลูกรักผลึกแผ่นศิลาล้ม	สบอารมณ์รีบออกนอกถุหา

สินสมุทรพลิกแผ่นหินล้ม

พระอภัยมณี กับสินสมุทรออกนอกถ้ำ

เสียบลีลาตวาดทราวยชายคงคา

แลชลากระฉอกพริ้วด้วยทิวลม

ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด

เงือกชราตายาย พาลูกสาว เข้ามาเฝ้าที่ชายหาด

พงศ์ษัตริย์ทัศนนางเงือกน้อย	ดูเข้มช้อยโฉมเฉลาทิ้งเฝ้าผม
ประไพพัศตร์ลักษณะล้ำล้วนขำคม	ทั้งเนื่อนมนวลเปล่งออกแต่งทรวง
ขงเนตรเกศกรอ่อนสะอาด	ตั้งสุรางค์นางนาฏในวังหลวง
พระเพลินพิศคิดหมายเสียตายดวง	แล้วหนักหน่วงนึกที่จะหนีไป

ร้องรำ

จิ้งตรัสว่าตาเงือกมาคอยรับ	ช่วงสมกับวาจาจะหาไหน
กลางคงคาปลาร้ายหลากหลายพันธุ์	จะป้องกันภัยพาลประการใด

ร้องเพลงเบ้าหลุดชั้นเดียว

เงือกผู้เฒ่าเคารพอภิวาท	ขอรองบาทบริรักษ์จันตักษัย
เสด็จทรงป่าช้าจะพาไป	พระหน่อไทให้ขึ้นหลังภรรยา

ร้องเพลงสามเล่า

หน่อกษัตริย์ตรัสชวนสินสมุทร	สอนให้บุตรขอโทษอย่าถือสา
พระทรงปาตาเงือกแล้วลีลา	สินสมุทรขึ้นอั้งสานางพากร

ปี่พาทย์ทำเพลงโล้

(เงือกชราตายาย แแบกพระอภัยมณี สินสมุทร เงือกสาวตามมา)

ร้องเพลงโล้

พระโคมยงค์อภัยมณีนำถ	เพลินประพาสหมู่ปัจจามาสสอน
ฝูงโลมาพ่นน้ำดำสาคร	ฉนากฉลามว่ายจรเกล้าคู่กัน

กระโท่เรียงเคียงกระโท่ขึ้นโบททาง
เหล่าลีเสียดเบียดว่ายมหลายพัน

อำพันทองลอยห่างดูคมสัน
เงือกก็พาทรงธรรม์ลอยล่องไป

ปีพาทย์ทำเพลงเซ็ด

เงือกตายาย เงือกสาวพาพระอภัยมณี สิ้นสมุทรหนีไป

จบการแสดง

ประวัติผู้เขียน

นายวันชัย เอื้อจิตรเมศ เกิดวันพุธที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี
ครุศาสตรบัณฑิต สาขาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา ปีการศึกษา 2534 และศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2539 ปัจจุบันรับราชการที่ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

